

Poutní místo Dřízna u Přepychy

A Place of Pilgrimage near the Village of Přepychy

Pavla Bláhová & Martina Dostálová

Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou, Jiráskova 2, 516 01 Rychnov nad Kněžnou, e-mail: blahova@moh.cz, dostalova@moh.cz

Abstract: The place of pilgrimage called "Dřízna" near the village of Přepychy is to be found at the foothills of the Orlické Hory Mountains near the town of Opočno. The place itself has been named after the Dřízna Creek flowing through the valley. This place of pilgrimage is, before all, connected with showing respect for Our Lady of Lourdes. A classicist chapel, the Lourdes Grotto with a spring, a monument to A. Mádr, stations of the Cross with the Holy Sepulchre and other valuable artistic monuments belong to dominant features of the Dřízna Valley. The present appearance of this place of pilgrimage is the result of priest Alois Mádr's work (1851–1892). Dřízna is a place of pilgrimage with a long tradition sought after by both worshippers and tourists until now.

Keywords: *Place of pilgrimage, Přepychy, region, history, religion, art, personalities of the region, folk religiousness, small sacral mementos, chapel, Dřízna, spring*

V oblasti Orlických hor a Podorlicka se nachází několik poutních míst. Jsou odrazem lidové zbožnosti a snahy katolické církve o duchovní obnovu a posílení víry. Význam poutních míst se v průběhu historie proměňoval a reflektoval stav společnosti. K nejznámějším poutním místům regionu patří Rokole u Nového Hrádku, Studánka u Dobrušky, kostel Nanebevzetí Panny Marie v Neratově, kaple na Anenském vrchu nebo poutní místo v Dříšti v Deštném v Orlických horách.

Jedno z neméně půvabných poutních míst se nachází v lese u obce Přepychy, necelé dva kilometry od Opočna. Jedná se o poutní místo zasvěcené Panně Marii Lurdské v Dřízenském údolí. Název údolí a celému poutnímu místu dal tudy protékající potok nesoucí jméno Dřízna.

Tato oblast má velmi bohatou historii vztahující se až k době bronzové, což dokládají archeologické nálezy a průzkum v nedaleké obci Vojenice.¹ Celá tato oblast je zároveň spojena s nejstarší historií regionu, neboť o nedalekém Opočně existují zmínky již v Kosmově kronice, vztahující se k roku 1068.

¹ Záchraný archeologický výzkum ve Vojenicích v letech 2014–2017 prováděla PhDr. Martina Beková archeoložka MGOH.

Poutní místo Dřízna je spjato se místním pramenem vody, který odolával i dobám velkého sucha. S postupem času byl tento pramen spojován se zvláštní silou a byly mu přisuzovány i léčebné účinky: „*Jest tam studánka Křížovka, silný pramen dobré vody, již mnozí přičítají silu léčivou. Nad studánkou místo sešlé střechy pořízena pěkná klenba, k níž přiváženy horské balvany z rozvalin někdejšího hradu Richenwaldu u Dobřan. Na vedlejší duby je starý obraz Matky Páně na dřevě, vymalovaný s letopočtem 1764...*“²

Nad tímto pramenem býval zavěšen na stromě obraz Madony s Jezulátkem v náručí. Obraz byl malován na dřevě a před nepříznivým vlivem prostředí jej chránilo sklo a plechový rám. Obraz nesl letopočet 1764 a písmena M.P. V pamětech se objevují zmínky o zázračném uzdravení slepého důstojníka, který si potřel oči vodou ze studánky a vrátil se mu zrak. Z důvodu ochrany pramene byl vystaven jednouchý dřevěný přístřešek pokrytý šindelem. Dle farní kroniky jej nechal vybudovat revírník Vobořil z obce Záhornice.³ Tento původní přístřešek nakonec podlehl vlivem počasí zkáze. V druhé polovině 19. století se nacházelo poutní místo se zázračným pramenem v neutěšeném stavu a původní přístřešek byl zchátralý. Přesto studánka zvaná Křížovka neupadla v zapomnění a objevují se snahy poutní místo důstojně upravit. Byla zvolena podoba tzv. lurdské jeskyně připomínající skutečné místo ve francouzském městě Lourdes, kde se dle tradice zjevovala Panna Marie. Kopie těchto stylizovaných jeskyní byly oblíbeným způsobem úpravy poutních míst. Nákras lurdské jeskyně, grotty (uměle vytvořené jeskyně) zhotovil zdarma stavitel Václav Hrubý, purkmistr v Opocně. Kameny na stavbu se dovážely z rozvalin hradu Richenwaldu u Dobřan. Práce probíhaly od 9. června 1883, kdy byly vykopány základy a jeskyně byla dokončena 14. července téhož roku. „*Pracovali zde řemeslníci z Dobříkovic a Přepych. Stavební náklady činily 158 zlatých 19 krejcarů. Na to se šlo přispěvků na penězích a sice z obce Přepýšské 66 zl 33 kr, od jinud 37 zl. 23 kr., v celku 103 zl. 53 kr. Nedostávajících se 54 zl. 66 kr. zaplatil důstojný Pán, Ant. Flesar, t.č. farář Přepýšský.*“⁴

Do zaklenuté jeskyně byla umístěna socha Panny Marie Lurdské s nápisem „*JÁ JSEM NEPOSKVRNĚNÉ POČETÍ*“. Ke stavbě byl použit nejen zmíněný kámen, ale také cihly, ty se však vzhledem k vlhkosti a povětrnostním podmínkám neosvědčily. Cihly se postupně rozpadaly a přístřešek musel být každoročně opraven.⁵ Nakonec musela být jeskyně v roce 1924 komplexně opravena a při stavbě byl použit především kámen.

²FLESAR, A.: *Popis historicko-archeologicko – statistický Okresu opočenského*. Hradec Králové 1895, s. 221.

³Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou, f. Farní úřad Přepychy, inv. č. 1464/3, kn. č. 237, strojopisný přepis Pamětní knihy fary církve římskokatolické Přepychy 1840-1948, s. 122.

⁴Tamtéž, s. 122.

⁵„*Úhrnem spotřebovalo se na jeskyni staviva a sice: 9 vozů horského kamene a oblátkových balvanů od obřan, 5 sáhů kamene a oblátkových balvanů od Dobřan, 5 sáhů kamene z obecního lomu Přepýšského, 10 vozů pisku z Třebchovic, 1350 kusů cihel, 1 soudek cementu, 11 metr. centů vápna.* in: MÁDR, Al.:

K nejstarším památkám v této lokalitě patřil dřevěný kříž nedaleko pramene, po němž bylo původně údolí pojmenováno Křížovka. Tento dřevěný kříž byl v letech 1819 a 1839 nahrazen křížem novým. „V roce 1839 dne 28. září o svátku zemského patrona sv. Václava odpoledne byl u Přepych v údolí Dřížna na místě již shnilého v roce 1819 postaveného kříže opět nový dřevěný kříž slavnostně posvěcen v přítomnosti velkého zástupu věřících příšlých v procesi a po vyslechnutí vhodné duchovní řeči tehdejšího zdejšího administrátora fary pana P. Františka Hladkého.“⁶

Dnešní podobu památka získala v roce 1883, kdy byl dřevěný kříž nahrazen litinovým. Této iniciativy se zhostil místní kaplan Alois Mádr. Kříž byl odlitý v huti arciknížete Albrechta ve Slezsku.⁷ Náklady tehdy činily 250 zlatých, z toho kaplan Alois Mádr zaplatil 214 zlatých a zbytek zaplatila obec Přepychy. Povozy na stavbu byly poskytnuty od občanů zdarma. Z piskovcového lomu ve Skuhrově nad Bělou byl vytěžen materiál na podstavec a stupně, které zhotovil kameník Josef Novák z Rovného. Pozlacení kříže se ujala jeho manželka.⁸ Nový kříž má nápis vpředu: „VEZMI SVŮJ KŘÍŽ A NÁSLEDUJ MNE“ Mat. 16,24 a z boku: „TENTO KŘÍŽ POSVĚCEN DNE 9. ZÁŘÍ 1883 O SLAVNOSTI JMÉNA PANNY MARIE POMOCNICE KŘESŤANŮ“ Na protilehlé straně se nachází nápis znějící: „K DVOUSTOLETÉ PAMÁTCE OSVOBOZENÍ VÍDNĚ OD TURKŮ ROKU 1683 JANEM SOBIESKÝM, KRÁLEM POLSKÝM.“⁹ Kříž byl dokončen o půlnoci 8. září 1883. Práce probíhaly ještě v noci při světle luceren, aby následující den, na který připadal svátek Jména Panny Marie, mohly být vykonány slavnostní obřady.¹⁰

Kříž a lurská jeskyně se sochou Panny Marie byly vysvěceny biskupským vikářem Antonínem Flesarem¹¹ za účasti velkého počtu věřících. Kronikář zmiňuje na čtyři tisíce účastníků poutí. Byly vypraveny průvody z Vysokého Újezdu, Voděrad, Křivic, Bolehoštské Lhoty, Záhornic a z dalších míst v okolí. Svěcení se účastnili mimo jiné dobroušský děkan a biskupský vikariátní sekretář Václav

Krátký nástin dějepisný posvátného místa Křížovky v údolí Dříženském u Přepych. S přiloženým výkazem příjmu a vydání na stavbu jubilejní kaple tamtéž. Německý Brod 1890, s. 2.

⁶SOKA Rychnov n. Kn., f. FÚ Přepychy, inv. č. 1464/3, kn. č. 237, strojopisný přepis Pamětní kniha fary církve římskokatolické Přepychy 1840–1948, s. 101.

⁷Určení konkrétní hutě, v níž byl kříž odlit je obtížné, vzhledem k tomu, že na kříži není žádná bližší signatura. Arcivévodských hutí na Těšínsku bylo několik, Baška, Karlova huť v Lískovci, Třinec, Ustroň a Wegierska Górká, až na výjimky nebylo na odlitích přesné určení slévárny, často byl použit souhrnný název Teschen. Tento kříž tak mohl být odlit v kterékoli z těchto hutí. Zároveň rok 1883 je rok prodeje kříže, ale často litinové výrobky byly na skladě několik let a v katalogích byl stejný typ nabízen i několik desítek let.

⁸Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou, f. Archiv obce Přepychy, inv. č. 64, kart. 349. Kronika obce Přepychy 1865–1984, 1. sv, 1. díl 1865–1947, s. 79.

⁹SOKA Rychnov n. Kn., f. FÚ Přepychy, inv. č. 1464/3, kn. č. 237, strojopisný přepis Pamětní kniha fary církve římskokatolické Přepychy 1840–1948, s. 125.

¹⁰SOKA Rychnov n. Kn., f. AO Přepychy, inv. č. 64, kart. 349. Kronika obce Přepychy 1865–1984, 1. sv, 1. díl 1865–1947, s. 79.

¹¹Antonín Flesar, v letech 1877–1886 duchovní správce farnosti Přepychy, před tím farář na Dobřanech a následně děkan, biskupský notář a vikariátní sekretář v Dobrušce. Autor spisu Popis historicko-archeologicko statistický Okresu Opočenského vydaného roku 1895 v Hradci Králové.

Kilingr, dále farář z Vysokého Újezdu Josef Jodas a samozřejmě nechyběl místní přepýšský kaplan Alois Mádr a bohoslovec Antonín Rejzek.¹²

Slavnost proběhla 9. září 1883, na tento den kromě mariánského svátku připadalo 200. výroční vysvobození Vídně od Turků polským králem Janem Sobieským.

Místní pěvecká jednota „Vlastimil“¹³ zapěla v úvodu slavnosti chorál „Hospodine pomiluj ny“ a následovalo kázání pátera Aloise Mádra. Po vysvěcení jeskyně, kříže a sochy Panny Marie pokračovaly modlitby a loretánské litanie. Vzhledem k blížícímu se dešti muselo být svěcení urychleno, v chrámu se konalo už jen „Te Deum“ a požehnání.¹⁴ Alois Mádr ve svém spise o Dřízne píše: „*Malebný zvlášť byl pohled na protější stráň, kde mezi zeleným mlázím veliký počet lidí ve svátečním rouchu se nacházel.*“¹⁵

Původní dřevěný kříž z Křížovky byl na náklady Františka Chudého z Přepych opraven a nově umístěn u cesty v tak zvané Kozině dne 20. července 1883.

Další významná etapa zvelebování poutního místa Dřízna nastala v roce 1888.¹⁶ Na tento rok připadalo 40. výročí panování císaře Františka Josefa I. a v rámci oslav padl návrh na vystavění kaple zasvěcené Panně Marii Lurdské. Vytvoření plánu vybudování kaple se opět ujal stavitel a opočenský purkmistr Josef Hrubý. Rozpočet předběžně činil 2700–3400 zlatých. Vzhledem k vysoké částce byla zahájena veřejná sbírka se sítí důvěrníků v mnoha obcích v okolí, kteří měli akci na starost. V Přepychách se stal důvěrníkem starosta Josef Rejsek.¹⁷ Byl zřízen tzv. krejcarový spolek, který po dobu deseti měsíců vybíral od svých členů vždy jeden krejcar za měsíc. Mnoho škol v okolí uspořádalo dobročinné bazary, kde prodávaly práce svých studentů a výtěžek z této akce byl věnován na vybudování kaple. Stavba byla rozložena do let 1889 až 1890 a byla svěřena Františkovi Kubcovi z Dobříkova.¹⁸ Na Velikonoční pondělí dne 22. dubna 1889 byl položen základní kámen kaple za účasti Josefa Deyla, faráře z Přepych.

Ve východním rohu stavby byla uložena zakládací listina s následujícím textem:

¹²SOKA Rychnov n. Kn., f. AO Přepychy, inv. č. 64, kart. 349. Kronika obce Přepychy 1865–1984, 1. sv. 1. díl 1865–1947, s. 79–80.

¹³Mužský pěvecký spolek založil A. Mádr. ZDENĚK, Vladimír – SEIDLOVÁ, Zdeňka – KRÁLÍČEK, Jiří: *Tré vzácných drahokamů. P. Alois Mádr (9.11.1851 – 31.10.1892)*, Přepychy 2021, s. 25.

¹⁴BAHNÍK, Z.: *Přepýšský zpravodaj* 2005, č. 5, nestr.

¹⁵MÁDR, AL.: *Krátký nástin dějepisný posvátného místa Křížovky v údolí Dřízenském u Přepych. S příloženým výkazem příjmu a vydání na stavbu jubilejní kaple tamtéž*. Německý Brod 1890, s. 3.

¹⁶Tato etapa proběhla v souladu se snahou katolické církve reagovat na postupující sekularizaci společnosti v poslední třetině 19. století. Obdobnou funkci měl rozvoj misijní a spolkové činnosti, které měly aktivizovat život farností. Nešpor, Zdeněk R.: *Náboženství na prahu nové doby*, Ústí nad Labem 2006, s. 476–480.

¹⁷SOKA Rychnov n. Kn., f. FÚ Přepychy, inv. č. 1464/3, kn. č. 237, strojopisný přepis Pamětní kniha fary církve římskokatolické Přepychy 1840–1948, s. 67–68.

¹⁸MÁDR, AL.: *Krátký nástin dějepisný posvátného místa Křížovky v údolí Dřízenském u Přepych. S příloženým výkazem příjmu a vydání na stavbu jubilejní kaple tamtéž*. Německý Brod 1890, s. 6.

Obr. 1: Dobové pohlednice kaple Panny Marie Lurdské, konec 19. a počátek 20. století.

Obr. 2: Boží hrob v Dřízně u Přepych, počátek 20. století.

Obr. 3: Dobová pohlednice poutního místa Dřízně, přelom 19. a 20. století

„Léta Páně 1889. Dne 22. dubna v pondělí velikonoční odpoledne položen jest základní kámen k této kapli, zasvěcené Panně Marii Lurdské a postavené z milodaru věřících na památku jubilea 40-letého panování jeho apoštolského veličenstva císaře a krále Františka Josefa I.“¹⁹

Samotný průběh stavby byl komplikován řadou nešťastných událostí. Jednou z nich byl požár v blízké obci Dobříkovec, odkud pocházeli pracovníci stavby. Ti potom museli pracovat zároveň na záchraně a obnově domů ve vesnici. Další ranou pro organizaci samotné stavby bylo úmrtí hlavního stavitele Josefa Hrubého. Přes veškerá úskalí byla stavba dokončena v termínu, tedy v září roku 1889 a náklady na stavbu činily 3 328 zlatých a 72 krejcarů.²⁰

Nad hlavním průčelím kaple září obraz Blahoslavené Panny Marie v podobě medailonu, na kterém je nápis „*POSTAVENO Z MILODARU NA PAMÁTKU JUBILEA 40LETÉHO PANOVÁNÍ JEHO APOŠTOLSKÉHO VELIČENSTVA A CÍSAŘE A KRÁLE FRANTIŠKA JOSEFA I. ROKU 1889.*“ Jednolodní kapli vévodí bohatě zdobený oltář zasvěcený Panně Marii Lurdské, který je dílem pražského umělce Josefa Krejčíka.²¹ Součástí oltáře jsou sochy sv. Anny a sv. Jáchyma, rodičů Panny Marie. Okna jsou zasklena barevným katedrálním sklem do olova z dílny Josefa Syvaltra z Prahy. Součástí interiéru kaple jsou také sochy Božského srdce Páně a sv. Josefa.²²

Kaple věnovaná Panně Marii byla slavnostně vysvěcena 15. září 1889 v odpoledních hodinách. Obřadů se opět účastnil biskupský vikář Antonín Flesar a sbor dalších kněží.²³

O dva roky později byl celý komplex dotvořen velkoryse pojatou křížovou cestou. Křížová cesta obsahuje tradičních čtrnáct zastavení a je zakončená Božím hrobem vytesaným ve skále. Finančně se na této akci opět podíleli věřící a občané z okolních vsí a především kaplan Alois Mádr. Řádově náklady na jedno zastavení křížové cesty činily 130 zlatých a celková částka pak dosáhla 2000 zlatých. Katastrálně spadala křížová cesta na pozemek velkostatku Častolovice a samotný Boží hrob byl vybudován na pozemku Josefa Holance z Přepych čp. 66. Kaple křížové cesty zhotovil Josef Krejčík z Prahy. K posvěcení cesty a Božího hrobu došlo 16. srpna 1891 za účasti kvardiána Germana Hegra, představeného kapucinského kláštera v Opočně. Žádost o povolení konat mši svatou zaslal přepýšský farář Jo-

¹⁹Tamtéž, s. 6.

²⁰Tamtéž, s. 12.

²¹Josef Krejčík, 1855–1913, sochař, řezbář, restaurátor, majitel sochařského a řezbářského závodu v Praze a politik, na přelomu 19. a 20. století poslanec Českého zemského sněmu.

²²SOKa Rychnov n. Kn., f. AO Přepychy, inv. č. 64, kart. 349. Kronika obce Přepychy 1865–1984, 1. sv. 1. díl 1865–1947, s. 114.

²³SOKa Rychnov n. Kn., f. FÚ Přepychy, inv. č. 1464/3, kn. č. 237, strojopisný přepis Pamětní kniha fary církve římskokatolické Přepychy 1840–1948, s. 68.

III.

Přijmy a vydání při stavbě kaple.

(Ukončeno dne 1. července 1890. Další výkaz příspěvků na základní fond uveřejní se později tiskem. Do podrobnějších účtů lze každému nahlédnouti ve farní Propýšské.)

1. Peněžitě příspěvky.		zl.	kr.
Jeho Biskupská Milost, nejvyššího pán		30	—
Josef Jan Hais, biskup Králověhradecký		30	—
Jeho excelenci hrabě Leopold Sternberg,		30	—
majitel panství Častolovického		100	62
Bolehošť. Od jednotlivých dárců		64	40
Čánska. " " "		34	75
Dobruška. " " "		15	90
Dobřichov. " " "		1	—
Houtkovic. Od jedné dárnky		30	—
Jihovice. " " "		5	—
Kostelec nad Orlicí. Sl. čtenářská beseda		43	57
Křivice. Od jednotlivých dárců		45	61
Lhotka Bolehošská. " " "		1	—
Libanice. Od jedné dárnky		7	60
Lápný. Od jednotlivých dárců		34	64
Meziříčí. Od jedné dárnky		34	90
Mokrá. Od jednotlivých dárců		17	05
Nová Ves. " " "		10	—
Ošalca. " " "		136	90
Opohoř. Od dvou rodáků Propýšských		60	—
Opohoř. Od jednotlivých dárců 59 zl. 90 kr.;		4	—
od sl. občanské zálohy a městské spořitelny 40 zl. Cistý výnos ze dvou Akademii tamtéž 37 zl. dohromady		22	10
Poděbrad. Od jedné dárnky			
Pohankar. Od jednoho darce			
Praha: od jednotlivých dárců 12 zl. 10 kr.;			
od sl. sv. Václavské zálohy 10 zl. dohromady			

zl.	kr.
21	—
Prostějov: od jednoho rodáka Propýšského	
Propýš: od jednotlivých dárců 1514 zl.	
55 kr.; čistý výnos ze dvou Akademii	
40 zl.; od sl. zpěváckých spolků Vlastimil a "Libuše" tamtéž 61 zl. 80 kr.;	
odkaz po Kateřině Kochové, roz. Krejcarové 50 zl.; od sl. živnostenského spolku	
tamtéž 50 zl.; a věcné loterie 55 zl. 72	
kr.; z tombol 41 zl. 83 kr.; a výstavy	
195 zl. 49 kr.; od sl. spolku divadelních	
ochotníků tamtéž 10 zl. 74 kr.; a za zbylé	
darované předměty z výstavy a za zbylé	
věci ze stavby stráženo 174 zl. 67 kr.	
dohromady	2134 67
Police: od jedné rodáčky Propýšské	4
Rybní: od jednoho darce	5
Semčichov: od dvou dárnky	1 40
Skalka: od jednotlivých dárců	37
Vlašim: od jednoho rodáka Propýšského	8
Vodňany: od jednotlivých dárců	11 50
Vojenice: " " "	60 60
Vrchoviny: od jednoho darce	14 30
Vyhnánice: od jednotlivých dárců	9
Vysoký Újezd: " " "	44 34
Záblat: " " "	15
Záhonice Valtá 58 zl. 15 kr. Malá 60 zl.	
77 kr. dohromady	118 92
Žďary: od jedné dárnky	1
Z pokladen	61 97
Úroky	15
Uhrnem	3158 64

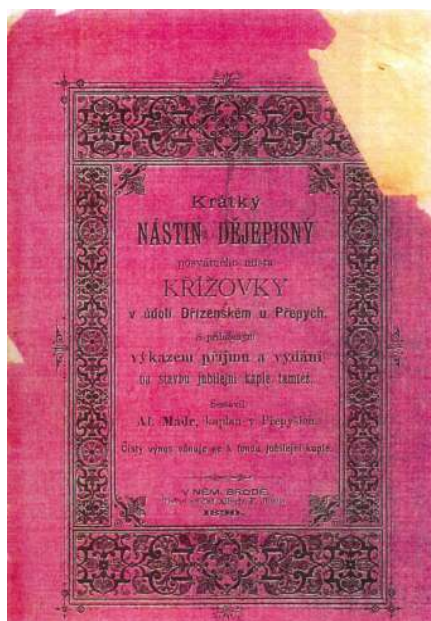
2. Vydání		zl.	kr.
Za plán a rozpočet stavby kaple		8	—
Za stavební místo		55	—
Za kámen stavební		82	30
Za cihly		152	35

12

	zl.	kr.
Za výpis (mimo dovoz)	103	44
Za písek	5	05
Za šamotovou dlažbu, krákoros a cement	217	41
Za dříví na razbu střechy	45	91
Za prkna a latě	30	30
Nájemci zednické práce	565	—
Těmž za více konanou práci	40	—
Za práci tesařskou a za hřebíky	45	87
Za železo, za práci kovářskou a zámečnickou	61	29
Za zámek a kliku ke dveřím	13	71
Za kůž ze železa medailon	24	81
Za práci klempířskou	227	—
Za práci kamenickou	212	95
Za práci dlaždičskou	18	70
Za okna a katedrálním sklem	189	80
Za práci truhlářskou	32	—
Za zlázení	10	40
Za vymalování kaple	40	—
Za oltář s křeslím sochami, za dvě postřezní		
sochy a kroměly a baldachýny, za kříž		
malou sošku do jezky	726	50
Zedníkům mimo najatou práci zednickou	4	62
Dělníkům za úpravu místa a za správu cest	69	33
Za drobnosti ke stavbě potřebné	10	78
Dovozné na dráze a mimo dráhu	145	44
Na různé předměty a ruční práce k výstavě	25	—
Tisk a postřezné	12	85
Na zřízení přístěnku chodníku	30	91
Hromosvod	32	—
Uhrnem	3323	72

3. Vedle peněžitých darů přispěli **posváté**: p. t. pp. Werther, Fiedler a Gimbel, nájemci kulžechých dvorů Podzámečí, dále občané z Bolehoště, z Čánska, z Dobrušky, z Křivice, z Lhotky, z Nové Vsi, z Přepych, z Vojenice a ze Záhonice.

Pp. V. Novák ze Záhonice daroval 1300 cihel,

Obr. 4: Krátký nástin dějepisný posvátného místa Křížovky v údolí Drženském u Přepych od Aloise Mádra z roku 1890, S přiloženým výkazem příjmu a vydání na stavbu jubilejní kaple.

sef Deyl na biskupskou konzistoř v Hradci Králové, z čehož vyplývá, že nebylo běžné, aby se v kapli v Dříně konaly pravidelné mše.²⁴

Poutní místo nabývalo čím dál více na oblibě a bylo každoročně hojně navštěvované poutníky téměř ze všech farností v kraji. Naplnilo se tak přání Aloise Mádra zachycené v jeho spisu Krátký nástin dějepisný posvátného místa Křížovky v údolí Dřízenském u Přepych: „*První přání záleží v tom, aby toto posvátné místo, které usilovnou snahou a všeobecnou obětavostí bylo zbudováno, nespustlo, ale spíše během času ještě hledělo se zvelebiti. Toho zárukou má býti za přispění zbožných dobrodinců, jež Bůh vybudí, založení základního fondu, z něhož by se potřebná vydání na běžné opravy a na udržování tohoto místa ve slušném stavu, uhrážovaly. K docelení toho napomáhati mohou také slova písma, jestli je stále sobě v budoucnosti připomínati budeme: „Pamatujte na skutky otců našich, kteráž činili za časů svých, a dojdete slávy a jména věčného“.* 1. Mach. 2, 51. Druhé přání, z vnitra duše plynoucí, záleží v tom, aby toto posvátné místo stalo se požehnaným pro celou okolní krajinu a na přimluvu Matky Boží, pomocnice křesťanů, nevyčerpatelným zdrojem rozličných milostí na duši i na těle, aby každý, kdož se v zátíši toto uteče s neobmezenou důvěrou k Bohorodičce a k celé svaté rodině Páně, došel tam vyslyšení všech svých zbožných prosb a tužeb, a dožil se Jejich přemocné ochrany v životě svém, zvláště v hodině své smrti.“²⁵

Dřízenské údolí se stalo, jak již bylo napsáno, oblíbeným poutním i výletním místem. V období první republiky sem přicházely mnohé rodiny při nedělních výletech a k dobré atmosféře přispívali i obchodníci se stánky s občerstvením nebo různým drobným zbožím včetně pamětních předmětů pro poutníky. V roce 1939 udělil královéhradecký biskup zdejší kapli Panny Marie na tři roky mešní licenci (právo konat veřejné mešní obřady). Je to období začátku německé okupace, kdy se katolická církev mimo jiné snažila pořádáním poutí upevňovat vlastenectví a zároveň dodávat národu naději. Tradice poutního místa přetrvávala ještě v 60. letech 20. století, obzvláště oblíbené byly v květnu mariánské mše, kdy věřící putovali doprovázeni hudbou na májovou pobožnost. Z těchto mariánských poutí jsou sepsány vzpomínky od pana Jana Ježka z Bolehoštské Lhoty.

„*Jako chlapec školou povinný jsem o Mariánských svátcích putoval se svými rodiči a dědečkem do Dříně. Pro nás děti to bylo něco neobyčejného, hodně poutníků z blízka i daleka, cákání ve vodě nebo chytání čolků s oranžovými bříšky. Chodily jsme pěšky, ve větších skupinách lesem a ta cesta měla své velké kouzlo. Dnes bych bohužel tuto cestu již nenalezl, protože les Křivinu křížují jiné cesty a jinými směry. V batůžku si každý poutník nesl jídlo – obyčejně řízek a chleba, protože na pouti vždy pořádně vyhládlo. Když se přešla cesta, která dělí oba lesy, přišli jsme k horní*

²⁴SOKA Rychnov n. Kn., f. FÚ Přepychy, inv. č. 1464/3, kn. č. 237, strojopisný přepis Pamětní kniha fary církve římskokatolické Přepychy 1840–1948, s. 68.

²⁵MÁDR, AL.: *Krátký nástin dějepisný posvátného místa Křížovky v údolí Dřízenském u Přepych. S příloženým výkazem příjmu a vydání na stavbu jubilejní kaple tamtéž.* Německý Brod 1890, s. 14–15.

Obr. 5: Lurdská jeskyně, 1. polovina 20. století.

Obr. 6: Oltář kaple Panny Marie Lurdské.

Obr. 7: Původní obraz Panny Marie u Lurdské jeskyně v Dřívě z roku 1764, dřevo, foto Jiří Šulc.

Údolí dřízenské u Přepych.

Čechů-li se nábožně pomodlit, zajdi si do údolí dráženského. Z Přepych budeš tam za čtvrt hodiny. Zbožní předkové také rádi tam putovali uctit božského Spasitele, jeho podoba tu na kříži, a panenskou Máter Jeho, jejíž vyobrazení tu již z r. 1764. Mohutný pramen ze strany přistáčí dodával ode dávna křesťanům zvláštní oblibu. Proto také stále místo to zveleďováno. R. 1888. vystavena nad pramenem pamětná socha z v umění krásná Maria lurská, místo kříže dřevěného postaven nově železný; vše z milodarů. Když se počalo údolí okrašlovati, obrácena sem pozornost širšího okolí. To dalo podnět ke stavbě důstojného stánku Rodiče Boží. Zbudována zase z milodarů r. 1899. kaple s pěkným oltářem, na němž postavena socha Panny Marie lurské, po straně pak sochy sv. Josefa a Jáchyma. R. 1891. po straně lesem porostlé postaveny jednotlivě dvě z křížové cesty naseho Vykupitele. Čtrnáct zastavení nuti poučníka uvažovati čtrnáct dějů utrpení Páně. Konečně hrob vytesaný ve skále ukrývá mrtvého Spasitele.

Prekročme údolí. Dole potůček bublající, jakoby s poutníkem volal: „Klaníme se Tobě Pane Ježíši Kriste, neboskrme sv. kříž svůj svět již vykoupil.“ A ptáctvo vzruše z rána i večer Královnu nebes pozdravuje: „Zdráva Maria“. Opravdu příhodný to útek ke zbožné modlitbě. Jen zavítej sem a přesvědčíš se!

Obr. 8: Svatý obrázek s Pannou Marií Lurdskou, upomínka z poutního místa Dřízna

Obr. 9: Dobová pohlednice poutního místa Dřizna, 1. polovina 20. století.

Obr. 10: Dobová pohlednice poutního místa Dřízna, přelom 19. a 20. století.

části křížové cesty. Již tam vždy na každého dýchla ta vlastní atmosféra tohoto obdivuhodného místa. O mariánských svátcích byla vždy bohoslužba a pak křížová cesta, byl to vždy velice sugestivní zážitek. Mezitím byl čas na jídlo a tak poutníci seděli na protější straně na zemi pod vysokými stromy nebo na pařezech. K pití jsme si nic nebrali, dědeček vždy říkal: „Vody je tam dost a je dobrá!“ Děti si krátily čas cákáním v bazénu, tehdy tam byl malý ostrůvek, na kterém rostlo pár kosatců a ve vodě potoka bylo možné při troše štěstí spatřit i pstruhy, jak mizí pod mostek.“²⁶

S postupujícím obdobím normalizace začalo poutní místo chátrat, utichly náboženské poutě a docházelo k celkové devastaci areálu. Změnu k dobrému přinesl rok 1989 a pád komunistického režimu. V devadesátých letech 20. století probíhaly různé sbírky za účelem obnovy poutního místa. S pomocí mnoha dárců a dobrovolníků byl areál upraven včetně vysazení nových stromů. Poutní místo bylo znovu vysvěceno 6. října 2002 za vedení generálního vikáře Mons. Josefa Sochy a Josefa Kajneka. Slavnostní mše se účastnili nejen věřící, ale také řeholnice z Přepych, Dcery křesťanské lásky sv. Vincence de Paul.²⁷ Také díky jejich péči bylo poutní místo udržované.²⁸

Obnovily se mariánské poutní mše konající se každou neděli v měsíci květnu, dále 15. srpna na svátek Nanebevzetí Panny Marie a poslední 7. října na svátek Panny Marie Růžencové. Před každou mší svatou se věřící modlí růženec a mají možnost přistoupit ke svátosti smíření. Po mši se koná mariánská pobožnost a soukromě pobožnost křížové cesty.

Celý areál poutního místa byl v roce 2000 doplněn sochou Panny Marie Sedmi-bolestné. Plastika je vytvořena z kovu a jejím autorem je Jan Ježek z Bolehoštské Lhoty. Dílo je součástí menší vodní nádrže, do které přitéká voda z pramene pod jeskyní. Tato nádrž tu bývala i dříve, ale uprostřed byl ostrůvek s květinami, který býval zanedbaný. Na žulové podezdívce je umístěna měděná destička s nápisy: „DŘÍŽENSKÁ MADONA OD PRAMENE“ s veršem z evangelia sv. Lukáše (L.1., 46-50), datace a iniciály autora. Plastika byla posvěcena páterem P. Bazárem 19. srpna 2001 za účasti poutníků.

V následující době bylo přistoupeno ke komplexní obnově poutního místa, které bylo upraveno pro účely sloužení mší, poutníků i turistů. Obec Přepychy poutní místo Dřízna postupně vrací do původní podoby podle staré pohlednice z roku 1925. Došlo k úpravě cest, trávníků a výsadbě nových stromů před kaplí. Údolí zdobí i nově instalovaná dřevořezba u studánky Křížovky, jejímž autorem

²⁶ JEŽEK, J.: *Dřízenské procitnutí I*. Přepýšský zpravodaj 2002, č. 4, nestr.

²⁷ Společnost dcer křesťanské lásky sv. Vincenta de Paul provozovala charitní domov pro sestřičky vincentky. Do Přepych přišly sestry vincentky 1.10.1984, aby tady mohly založit komunitu a zároveň domov pro starší sestry, které se nedokážou o sebe postarat. Ke dni 31. 12. 2009 ukončily činnost. Zástupci obce Přepychy se o Vánocích rozloučili se sestřičkami a poděkovali jim za významný přínos pro obec. Poslední tři sestřičky odjely na Slovensko 25. 1. 2010.

²⁸ ČEPELKOVA, V.: *Růžencová pouť v Dřínách*. Informace královehradecké diecéze, 2002, s. 24.

je místní řezbář Radek Křivka. Obnovila se tak prastará tradice, kdysi tu býval obraz Matky Páně na dřevě s letopočtem 1764. Bylo vytvořeno menší podium sloužící pro slavnostní venkovní mše svaté a dřevěný altán. Úprava areálu byla ukončena při příležitosti Mariánského roku 2003. Dnes poutní místo Dřízna s kaplí Nanebevzetí Panny Marie náleží ke královéhradecké diecézi, vikariátu Rychnov nad Kněžnou a k farnosti Přepychy.

Popis památek v Dřízně

Lurdská jeskyně

Lurdská jeskyně v Dřízně je připomínkou poutního místa na jihu Francie, kde se roku 1858 dívka Bernadette Soubirous v jeskyni Massabielle zjevila Panna Marie. Místo se stalo významným poutním místem a věřící posléze z úcty k Panně Marii Lurdské začali stavět její sochy či napodobeniny celé Lurdské jeskyně. I v Čechách najdeme několik Lurdských jeskyní, například v Rejvízu, Radňovicích nebo v Bohuticích. Jedna z nich stojí také v Dřízně u Přepych.

Uměle vytvořená jeskyně tvaru homole je vyzděná z neopracovaných kamenů. Na jedné straně je stavba prolomená vstupním otvorem, který je architektonicky upravený, orámovaný pískovcovým portálem. Portál je svrchu uzavřený segmentem, boky tvoří dvě hranolové stojky navrchu členěné jednoduchou hlavicí a ve spod patkou. Segment je uprostřed členěný svorníkem a po stranách motivem jednotlivých klenáků, naznačených v nízkém reliéfu. Nad portálem na středové ose je osazený latinský kříž. Spodní část portálu tvoří postament.

Samotný vstupní otvor je uzavřený kovanou mříží. Před vstupem je z pískovcových kvádrů vyzděná nádržka, zachycující vodu z dle pověsti zázračného pramene. K nádržce vedou na každé straně tři stupně.

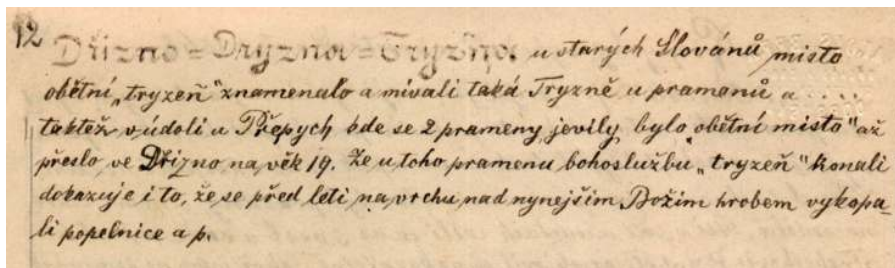
Uvnitř jeskyně je umístěná socha Panny Marie Lurdské. Socha v klasicizujícím pojetí znázorňuje postavu Panny Marie v podživotní velikosti. Panna Marie je oděna do splývavého zřaseného bílého roucha a přes hlavu a tělo má přehozenou blankytně modrou plachetku zlatě lemovanou. Figura stojí v mírně kontrapostním postoji s pravou nohou pokrčenou, váha celé figury spočívá na levé napnuté noze. Postava Panny Marie hledí přímo před sebe. Ruce má sepnuté v modlitbě na prsou a na pravém lokti zavěšený růženec. Samotná socha je barevně pojednaná, polychromovaná.

Boží hrob u křížové cesty

Boží hrob u křížové cesty v Dřízně tvoří, v duchu tradičního ikonografického vzoru, kaple, částečně zasekaná do skály, popřípadě zahloubená do svažitého terénu. Pohledově se tedy architektonicky uplatňuje pouze průčelí kaple, které

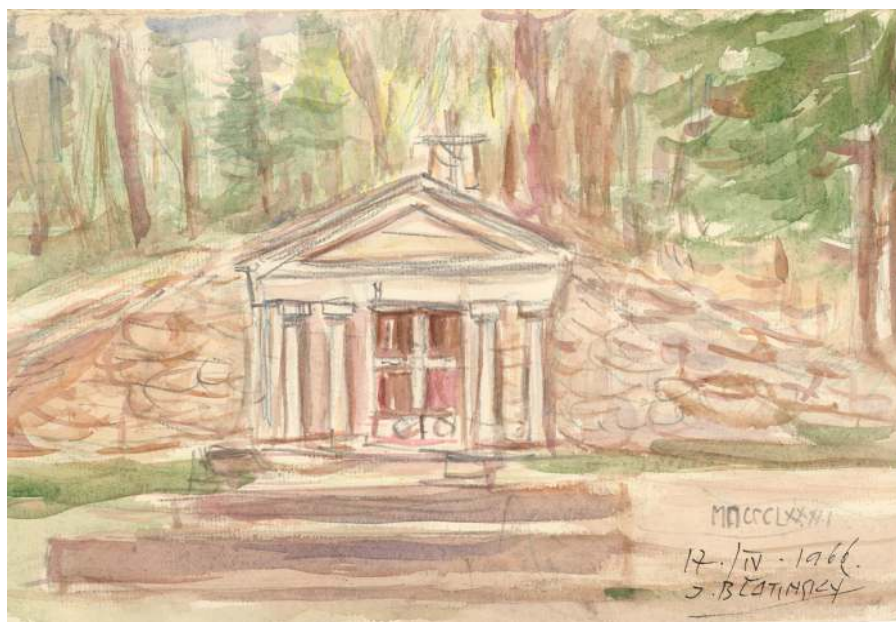
Obr. 11: Kolorované kresby poutního místa Dřívno z roku 1891 od Aloise Beera, Vlastivědné mu-
 zeum Dobruška

Obr. 12: Kolorované kresby poutního místo Dřizna z roku 1891 od Aloise Beera, Vlastivědné muzeum Dobruška

Obr. 13: Akvarely poutního místo Dřízna z let 1966-67, namalované Josefem Korejzem Blatinským, MGOH.

Obr. 14: Akvarely poutního místo Dřízna z let 1966-67, namalované Josefem Korejzem Blatinským, MGOH.

má, obdobně jako jednotlivá „zastavení“ křížové cesty, podobu klasicistní edikuly. Půdorys kaple je obdélníkový.

Průčelí kaple je vyzděné z opracovaných kamenných kvádrů. Konstruktivní a dekorativní prvky jsou pískovcové. Uvnitř je umístěna socha těla Ježíše Krista. (Podle evangelií tělo Krista do hrobu uložil Josef z Arimatie, tajný Ježíšův učedník poté, co je sňal z kříže). Kristovo tělo je vyřezané ze dřeva a polychromované.

Ve vrchní partii průčelí kaple je umístěný klasicistní trojúhelný fronton, navrchu krytý římsou, tvořenou jednoduchými deskami bez profilace. Tympanon je stlačený.

Spodní partii frontonu tvoří kladí, navrchu rovněž kryté, analogicky se štítem, vodorovnou římsou bez profilace. V čelní ploše kladí nad vstupem je uvedená datace 1891 zapsaná římskými číslicemi MDCCCLXXXI. Na vrchu kaple je velký dřevěný kříž latinského typu. Na horní části svislého kůlu kříže je hřebem přibitý svitek s nápisem I. N. R. I.

V průčelí je vstupní otvor s dřevěnými dveřmi, pobitými ocelovým plechem. Na dveřích je připevněný kovaný rám, uprostřed tvořící symbol kříže.

Po stranách dveřního otvoru je průčelí rámováno na každé straně dvěma pilastry dórského řádu. Pilastry se skládají z hlavice a dřívku, bez patky. Hlavici tvoří abakus (krycí deska) a echinus (bočníková hlavice), v tomto případě poněkud masivní. Pod hlavicí je umístěný prstenec. Dřík pilastrů je štíhlý, členěný kanelurou.

Před vstupem jsou osazené dva schodišťové stupně, zhotovené z jednoduchých pískovcových hranolů, přičemž oba stupně šířku vstupního otvoru přesahují, takže vnitřní pilastry jsou osazené na vrchním stupni, vnější pilastry na základu v úrovni okolního terénu.

Před těmito kamenicky opracovanými stupni jsou ještě předzastavené dva stupně, zhotovené pouze z lomového kamene.

Jelikož je kaple zasazena do svažitého terénu, stěny podél přístupového koridoru jsou zpevněné zdívkou z lomového kamene.

Litinový kříž

Kříž s figurou Krista je památka vytvořená ve stylu historismu, zdobena dekorativními prvky a členěná profilací pseudogotického tvarosloví. Jedná se o krucifix, latinský kříž s postavou ukřižovaného Ježíše Krista, zobrazeného podle tradičního ikonografického vzoru. Figura Krista je zobrazena v podživotní velikosti, vysoká přibližně jeden metr.

Ježíš je oděný pouze do bederní roušky, zřasené a přepásané provazem. Hlava Krista s trnovou korunou je nakloněna k pravému rameni a mírně zakloněna dozadu hledíc k nebi. Ruce i chodidla Krista jsou probodnuté hřeby. Na pravé straně hrudi má Ježíš naznačenou ránu od kopí, kterou mu způsobil setník Longinus,

aby se přesvědčil, zda je odsouzenec mrtvý. Obě nohy jsou pokrčené v kolenou, přičemž chodidlo pravé nohy překrývá chodidlo nohy levé. Nad hlavou je hřebem přibytý svitek s nápisem INRI, tzv. titulus, který nechal na kříž připevnit Pilát Pontský, římský prefekt. Titulus vždy oznamoval provinění odsouzeného. Nápis INRI je zkratkou latinského Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum, česky Ježíš Nazaretský, král židovský. Vlastní kříž (latinsky crux), tvoří svislý kůl, který byl na popravišti stabilně zasazený do země, a vodorovné příčné břevno (latinsky patibulum), které si každý odsouzenec nesl sám.

V tomto případě kříž tvoří hranolová břevna se skosenými hranami, takže břevna jsou v průřezu polygonálního, osmiúhelného tvaru. Na konci se břevna rozšiřují a z vnější strany jsou ukončené motivem diamantového řezu. Čelní plocha obou břevn kříže je prolomená zrcátkem. Spodní partii kříže tvoří menší pilířek, který se skládá z hlavice, dříku a patky. Hlavice i patka pilířku jsou členěny profilovanou římsou a shodně s půdorysem svislého kůlu v půdorysu tvoří osmiúhelník.

Samotný kříž je osazen na masivním podstavci, který se skládá z hlavice, těla a patky. Hlavice bohatě zdobená pseudogotickými motivy je členěná profilovanou římsou s motivem cimbuří, v nárožích vybíhá do polygonálních osmibokých konzol, nesoucích fiály. Konzole tak zároveň tvoří hlavici sloupků, umístěných v nároží těla podstavce. Fiály ve tvaru kužele jsou v půdorysu osmiúhelníkové. Hlavice je členěná vodorovnou římsou, navrchu i vespod skosenou, přičemž spodní hrana je prolomená úzkým výžlabkem – trochilem. Uprostřed je na všech čtyřech stranách římsa prolomená trojúhelným štítem – vimperkem, svrchu zdobeným liliemi. Lilie pak zdobí římsu po celém obvodu. Vnitřní plocha vimperku, tympanon, je zdobená slepými kružbami s motivem trojlístu.

Na vrcholu vimperku je osazena křížová kytka. Mezi vrškem vimperku a patkou kříže je umístěný opěrný oblouk, navrchu zdobený kraby. Oblouk připomíná opěrný systém gotických katedrál. Pod římsou je hlavice zdobená vlysem s opakujícím se motivem kvadrilobu – neboli čtyřlístu. Spodní partie hlavice je po celém obvodu zdobená motivem jeptišky (druh obrazce v kružbě gotického okna) střídajícím se s motivem visutého svorníku.

Svislé plochy těla podstavce jsou prolomené mělkou nikou ve tvaru pseudogotického sedlového portálu. Vnitřní plocha niky je zdobena motivem oslího hřbetu navrchu zdobeného motivem krabu. Po celém obvodu je nika lemovaná profilem tvaru výžlabku a přetínaných prutů.

Nárožní svislé hrany těla podstavce jsou skosené, osazené tordovanými sloupky. Polygonální patky sloupků jsou osazené na podnožích umístěných diagonálně, kolmo na úhlopříčnou osu těla podstavce. V čelní ploše pilířků se nachází motiv kvadrilobu. Spodní partie pilířků tvoří jednoduchá hranolová patka s vrchní hranou skosenou.

Spodek podstavce tvoří masivní stupňovitá patka. Vrchní část patky je v nárožích členěná postamenty patek pilastrů s vrchní vodorovnou hranou skosenou. Spodní, pískovcová část patky podstavce je oproti vrchní části patky rozšířená, přičemž má vrchní vodorovnou hranu skosenou. V čelní ploše patky je umístěná datace 1883, vytvořená negativně vysekaným písmem, zapsaná římskou číslicí MDCCCLXXXIII. Podstavec je osazený na dvou základových stupních, které jsou složeny z jednoduchých hranolů.

Kříž je natřený černou grafitovou barvou. Figura Krista, nápis INRI na kříži, křížové kytky na vimperku a kraby na opěrných obloucích jsou zlacené.

Pomník Aloise Mádra

Pomník tvoří mohutný obelisk zhotovený z jemnozrnného pískovce světle okrové barvy s narezlými železitými skvrnami z lokality Podhorní Újezd. Obelisk je tvaru komolého jehlanu svrchu zakončeného nízkým jehlancem. V čelní ploše obelisku je ve vrchní partii v nízkém reliéfu vysekaný latinský kříž. Kříž je vysekaný plasticky, tedy vystupuje z plochy.

Pod křížem, přibližně ve spodní třetině, je na čelní ploše obelisku umístěna kruhová kartuše, rámovaná vavřínovým věncem, vysekaným rovněž v nízkém reliéfu. Uvnitř kartuše je vsazený fotokeramický medailon s portrétem Aloise Mádra. Ve spodní partii je obelisk rozšířený tak, že tato část tvoří patku. Vrchní vodorovná hrana patky je skosená.

Obelisk je osazený na mohutném podstavci, který se skládá z hlavice, dříku a patky. Hlavice je členěná vodorovnou profilovanou římsou. Profilací římsy tvoří echinus (podvalek) a lysis (podbradky) ve spodní partii. Navrchu je hlavice členěná výžlabkem.

Tělo podstavce tvoří masivní hranol, který se směrem dolů rozšiřuje, takže boční plochy jsou tvaru rovnoramenného lichoběžníku. V čelní svislé ploše je vsazena nápisová deska z černého mramoru, která se rovněž od shora dolů rozšiřuje, analogicky s bočními plochami dříku. Na desce je vysekaný nápis v českém jazyce tohoto znění:

*„Zakladateli
posvátného místa tohoto,
velebnému pánu
ALOISI MÁDROVI,
kaplanu Přepýšskému,
na věčnou památku
věnují vděční ctitelé.
1897.“*

Samotná patka podstavce je stupňovitá, skládá se ze dvou částí. Vrchní díl tvoří jednoduchý masivní hranol s vodorovnou hranou členěnou profilací, zvonovicí. Spodní díl tvoří jednoduchý nízký hranol s vrchní vodorovnou hranou skosenou. Podstavec je osazený na základovém stupni, který tvoří deska s vrchní plochou rovněž skosenou. Kříž, vavřínový věnec i nápis na podstavci je vyzlacený plátkovým zlatem.

Alois Mádr (*9. 11. 1851 – † 31. 10. 1892)

Alois Mádr se narodil 9. listopadu 1851 v Bohdašíně, studoval na hradeckém gymnáziu a k jeho spolužákům patřil například Alois Jirásek. V Hradci Králové byl také vysvěcen na kněze. Jako kaplan nastoupil do farnosti Přepychy roku 1875, kdy byl přidělen zdejšímu Janu Prokopu Vítečkovi. Byl známý jako výtečný houslista, v Přepychách založil pěvecké sbory Vlastimil a Libuše.²⁹

K jeho životnímu dílu patřilo vybudování poutního místa Dřízna s kaplí Panny Marie a křížovou cestou. Aloise Mádra lze považovat za mecenáše v pravém slova smyslu, za jeho úsilím a v neméně důležité formě i financováním stojí poutní místo i některé památky v samotné obci Přepychy. Dne 24. února 1886 byl kaplan Alois Mádr jmenován čestným občanem obce Přepychy.³⁰ Zemřel ve věku 41 let dne 31. října 1892 v Praze. Alois Mádr byl pochován na hřbitově u kostela sv. Václava v Přepychách a vděk místních obyvatel je patrný z postavení pomníku v Dřízně s nápisem: „*ZAKLADATELI POSVÁTNÉHO MÍSTA TOHOTO, VELEBNÉMU PÁNU ALOISI MÁDROVI, KAPLANU PŘEPYŠSKÉMU, NA VĚČNOU PAMÁTKU VĚNUJÍ VDĚČNÍ CTITELÉ 1897.*“

Kaple Panny Marie Lurdské v Dřízně

Kaple Panny Marie Lurdské byla postavena v roce 1889 jako součást poutního místa ve Dřízně. Jedná se o klasicistní jednolodní podélnou stavbu obdélného půdorysu, uzavřenou apsidou – presbytářem v půdorysu půlkruhového tvaru. Kaple není situována v prostoru ve smyslu tradiční orientace křesťanského chrámu na východozápadní osu, ale leží na severojižní ose. Apsida je tedy umístěna na severní a průčelí se vstupem na jižní straně. Orientace kaple vychází z celkového geografického umístění lokality i z konfigurace jednotlivých objektů poutního místa.

Průčelní jižní fasáda je členěná rizalitem, umístěným na středové ose. Rizalit klasicistním tvaroslovím a architektonickým členěním svojí strukturou vychází z průčelí antického chrámu. Ve vrchní partii průčelí je umístěný segmentový fronton, členěný profilovanou římsou. Navrchu je římsa kryta pískovcovými des-

²⁹ ZDENĚK, Vladimír – SEIDELOVÁ, Zdeňka – KRÁLÍČEK, Jiří: *Tré vzácných drahokamů. P. Alois Mádr (9.11.1851 – 31.10.1892)*, Přepychy 2021.

³⁰ SOKA Rychnov n. Kn., f. AO Přepychy, inv. č. 64, kart. 349. Kronika obce Přepychy 1865-1984, 1. sv. 1. díl 1865-1947, s. 103.

kami a na středové ose frontonu je osazený latinský kříž jetelového typu. Spodní partii kříže tvoří hranolová patka. Samotný kříž je umístěný na podnoží, členěném profilací. Po stranách podnože jsou volutová křídla. Kříž včetně podnože a křídel je zhotovený z pískovce.

Uprostřed lunety frontonu je monogram Panny Marie – vzájemně se prolínající velká písmena, tvořící jméno MARIA.

Pod frontonem se nachází kladí rovněž členěné profilací. V jeho vrchní partii je umístěná vodorovná profilovaná římsa (geision), po stranách nad pilastry nesená čtyřmi volutovými konzolemi, na každé straně dvě. V čelní ploše kladí nad vstupem je vypsána datace 1889, vyjádřená římskou číslicí MDCCCLXXXIX. Spodní část kladí tvoří architráv, členěný profilovanou římsou. Po stranách je rizalit rámován pilastry, na každé straně jeden. Pilastry se skládají z hlavice, dříku a patky. Hlavice i patka je členěná jednoduchou profilací.

Pod architrávem, ve vrchní partii rizalitu, je umístěné velké zrcátko rámované profilací se skosenými rohy. V zrcátku je nápisová deska ze světle šedého mramoru s vysekaným a vyzlaceným nápisem:

*POSTAVENO Z MILODARŮ
NA PAMÁTKU JUBILEA 40LETÉHO PANOVÁNÍ
JEHO APOŠT. VELIČENSTVA CÍSAŘE A KRÁLE
FRANTIŠKA JOSEFA I.
ROKŮ 1889*

Ve spodní partii průčelí je rizalit prolomený vstupním otvorem. Vstup tvoří pískovcový pravoúhlý portál, členěný profilací. Vstupní otvor je vyplněný dvoukřídlymi dveřmi. Vlastní kamenný portál je rámovaný profilací provedenou ve štuku. Profilaci tvoří, analogicky s profilací vrchní partie rizalitu, segmentový fronton, uprostřed členěný svorníkem a kladí. Uprostřed lunety frontonu je reliéf Madony, vsazený do kruhového výklenku, rámovaného profilací. Madona je zobrazena jako polofigura, držící v náručí dítě – Ježíše. Panna Marie je situována en face – tedy natočena dopředu směrem k pozorovateli, stojícímu před kaplí. Dítě je k pozorovateli natočené pravým bokem, hlavičku má rovněž natočenou en face. Postava Panny Marie je oblečena do bohatě zřaseného roucha, hlavu přikrytou plachetkou, postava malého Ježíše je nahá. Obě figury jsou v barvě štuky – světlého okru, pozadí je modré. Rámování výklenku je v barvě cihlově červené.

Před vstupem je osazené schodiště, tvořené třemi stupni. Po stranách jsou stupně ohraničeny jednoduchou nízkou balustrádou. Po stranách rizalitu je průčelní fasáda v nárožích členěna pilastry, tvořenými hlavicí, dříkem a patkou a členěnými jednoduchou profilací shodnou s pilastry rizalitu. Vrchní partii fasády tvoří kladí, navrchu členěné mírně prohnutou profilovanou římsou. Spodní partii

fasády tvoří sokl s vrchní vodorovnou hranou členěnou vzpěrníci. Spodní partie soklu kaple je vyzděná z opukových kvádrů a je neomítnutá.

Boční fasády kaple jsou prolomené dvěma vysokými, poměrně úzkými okny, navrchu segmentově, půlkruhově zakončenými. Okna jsou lemovaná profilovanou šambránou. Fasády jsou dále členěné třemi pilastry, na předním a zadním nároží a na středové ose mezi okny. Vrchní partii tvoří kladí, členěné třemi páry volutových konzol, umístěnými nad pilastry. Profilované římsy kladí probíhají z průčelní fasády kaple. Apsida kaple je, analogicky s bočními fasádami, rozdělena opět třemi pilastry, kladím nahoře i dole členěným profilovanou římsou a třemi páry volutových konzol, umístěnými nad pilastry. Na bocích je fasáda apsidy prolomena dvěma okny, rovněž vysokými a navrchu segmentově uzavřenými, rámovanými profilací. Okenní otvory jsou vyplněné vitrážemi, tvořenými jednoduchými geometrickými vzory. Zadní, severní fasáda kaple po stranách apsidy, je členěna pilastry a kladím, shodně s průčelím, boky a apsidou. Na střeše kaple jsou osazeny kovové latinské kříže jetelového typu, jeden na střeše lodi, druhý na střeše apsidy.

Omítky fasády kaple jsou natřeny fasádním nátěrem bledě modré barvy, přičemž štukové dekory a profilace jsou bílé. Pískovcové prvky, zhotovené z jemnozrnného pískovce světle okrové barvy s narezlými železitými skvrnami, nejsou povrchově upravované, takže zůstávají v barvě čistého přírodního kamene.

Hlavní oltář v kapli Panny Marie je dílem pražského řezbáře Josefa Krejčíka. Samotný oltář se skládá z retabula, menzy a tabernáklu. Ve vrchní partii retabula je umístěný trojúhelný fronton, členěný profilovanou římsou. Štít je v nároží a na vrcholku zdobený akroteriem ve tvaru palmety, přičemž v nárožích se jedná o akroterii angularia, na vrcholu akroterii mediana. Mezi hlavicí pilastrů a frontonem je umístěný triglyf.

Uprostřed je oltář prolomený hlubokou nikou. Na čelní plochu retáblu mezi frontonem a pilastry včetně vnitřních ploch niky je namalovaná struktura stylizované skály, symbolizující lurdskou jeskyni. V nice je osazena socha Panny Marie Lurdské. Socha klasicizujícího pojetí znázorňuje postavu Panny Marie jako mladou ženu v podživotní velikosti. Panna Marie je oděna do splývavého zřaseného roucha, přes hlavu má přehozenou plachetku. Figura stojí v mírně kontrastním postoji s pravou nohou pokrčenou, na levé napnuté spočívá váha celé sochy. Ruce má sepnuté v modlitbě na prsou a na pravém lokti zavěšený růženec. Postava Panny Marie hledí přímo před sebe. Socha je barevně pojednaná, polychromovaná.

Po stranách niky je oltář rámován pilastry. Pilastry se skládají z hlavice, dříku a patky. Štíhlý dřík se směrem dolů rozšiřuje. Profilaci patky tvoří torus a plintus. Spodní část retabula tvoří postament, rovněž členěný profilací. Čelní plocha postamentu po levé a pravé straně tabernáklu je členěná zrcátky. Na postamentu,

po stranách pilastrů, jsou osazené sochy světců, rodičů Panny Marie, socha sv. Jáchyma na levé straně a socha sv. Anny na pravé.

Spodní část oltáře tvoří mensa neboli obětní stůl. Mensa je zepředu po stranách členěná pilastry analogicky s tabernáklem a retabulem. Na mense je umístěný tabernákl, svatostánek. Svatostánek má podobu klasicistní edikuly. Vrchní partii tvoří segmentový fronton a kladí, na vrchu frontonu na středové ose je osazený kříž. Uprostřed je svatostánek prolomený výklenkem pro uložení ciboria (liturgické nádoby sloužící k uchování eucharistie). Výklenek je uzavřený dvířky. Po stranách výklenku se nacházejí pilastry.

Po bocích oltáře jsou na stěnách kaple umístěné další dvě sochy, nalevo socha Božského srdce Páně, napravo sv. Josefa. Sochy jsou osazené na konzolích, nad sochami je umístěný baldachýn. Půdorys je obdélníkový. Oltář je zhotovený ze dřeva a je polychromovaný.

Poděkování

Za fotografie současné podoby dřízenského údolí Ing. Vladimíru Homolkovi a restařtorovi Hynku Bláhovi za odbornou konzultaci popisu památek poutního místa Dřízna u Přepych.

Literatura:

Archivní sbírka Vlastivědného muzea Dobruška, sign. XIV/228, Beer Alois, sešit 48, kresby 5, 6, 12, 29

BRICHOVÁ, Alena: *Poutnictví a náboženská úcta v Orlických horách a Podorlicku*, diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav evropské etnologie, Brno 2006

Čítanka kraje Opočenského a Dobrušského, Hradec Králové, 1937

FLESAR, Antonín: *Popis historicko-archeologicko – statistický Okresu opočen-ského*. Hradec Králové 1895

MÁDR, Alois: *Krátký nástin dějepisný posvátného místa Křížovky v údolí Dřízenském u Přepych. S přiloženým výkazem příjmu a vydání na stavbu jubilejní kaple tamtéž*. Německý Brod 1890

MACH, J. – SLAVÍK, P. – FRÝDA, J.: *Dobrušsko – stopami minulosti*. Dobruška 2014

MIČEK, L.: *Vyprávění o dřízenské vodě*, Přepychy 2000

Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou, fotoarchiv, fond negativů a pozitivů

Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou, historická podsírka, Obrazy a kresby, sbírka Josef Korejz Blatinský

Přepýšský almanach: 650 let první písemné zmínky 1355-2005, Přepychy 2005

- Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou, f. Archiv obce Přepychy, inv. č. 64, kart. 349. Kronika obce Přepychy.
- Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou, f. Farní úřad Přepychy, inv. č. 1464/3, kn. č. 237, Pamětní kniha fary církve římskokatolické Přepychy 1840-1948.
- ŠNORBERT, J.: *Poutní místa v královéhradecké diecézi religiózně-geografická analýza, bakalářská práce*, Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, Liberec 2018
- MACH, Jiří (ed.): *Vlastenectví, církev a společnost v proměnách 19. a 20. století*. Příspěvky z konference konané na počest dvoustého výročí narození vlasteneckého kněze a regionálního historika Josefa Mnohoslava Roštlapila dne 15. září 2009 v Dobrušce, Dobruška 2009
- ZDENĚK, Vladimír – SEIDLOVÁ, Zdeňka – KRÁLÍČEK, Jiří: *Tré vzácných drahokamů*. P. Alois Mádr (9. 11. 1851 – 31. 10. 1892), Přepychy 2021

Obr. 15: Pohled na křížovou cestu v Dřízně u Přepych.

Zastavení I. „Pán Ježíš od Piláta na smrt od-souzen.“

Zastavení II. „Pán Ježíš beře na sebe kříž svůj.“

Zastavení III. „Pán Ježíš poprvé pod křížem klesá.“

Zastavení IV. „Pán Ježíš setkává matku svou.“

Zastavení V. „Šimon Cyrenský pomáhá Pánu Ježíši.“

Zastavení VI. „Veronika podává Pánu Ježíši roucho.“

Zastavení VII. „Pán Ježíš po druhé pod křížem klesá.“

Zastavení VIII. „Pán Ježíš setkává se s pláčícími nad ním ženami Jeruzalemskými.“

Zastavení IX. „Pán Ježíš po třetí pod křížem klesá.“

Zastavení X. „Pán Ježíš oděvů zbaven a žlučí napájen.“

Zastavení XI. „Pána Ježiše přibíjeji na Kříž.“

Zastavení XII. „Pán Ježíš na kříži umírá.“

Zastavení XIII. „Tělo Pána Ježiše sňato a do lůna bolestné Matky položeno.“

Zastavení XIV. „Tělo Pána Ježiše kladou do hrobu.“

Obr. 20: Boží hrob.

Obr. 21: Boží hrob, tělo Ježíše Krista, dřevěná plastika.

Obr. 22: Litinový kříž.

Obr. 23: Obraz Madonny u Lurdské jeskyně, autor Radek Křivka.

Obr. 24: Panna Marie Sedmibolestná, autor Jan Ježek.

Obr. 25: Pomník Aloise Mádra.

Obr. 26: Medailon s fotografií Aloise Mádra.

Obr. 27: Lurdská jeskyně.

Obr. 28: Socha Panny Marie Lurdské v jeskyni.

Obr. 29: Kaple Panny Marie Lurdké.

Obr. 30: Detail reliéfu Panny Marie Lurdké v průčelí kaple.